

על הורים וילדים ועל פנים בפנים איל קליין

הנסירה מלמדת אותנו כי יש מצבים של אחדות שאינם יחסיים מתוקנים של "פנים בפנים". הפנים הם הפנייה, ההתכוונות אל המפגש, ההסתכלות בפני האחר. פנייה היא מעשה של הווה; הוא איננו מתמשך, איננו נפרש לאורך זמן. הפגישה פנים בפנים היא הווה, היא כאן ועכשיו, ובכך גדלותה ועומקה, היא היש הממשי ביותר של חיים בהווה. כאשר מישו נעשה חלק מסביבתנו הטבעית, כאשר אני חי איתו במרחב אחד במשך זמן, הנוכחות שלו נעשית חלק מעולמי, חלק מהמוכר, מהנתון, מהקיים כבר. ההרגל של הביחד עושה אותנו למעין "אחור באחור", שהוא המצב שלפני הנסירה. הזולת קיים, אבל כבר אינו ממש זולת, אינו אחר לגמרי, הוא חלק ממני במובן הרחב, חלק מהעולם שלי, מהעצמים ומהעניינים שבהווית חיי. הוא איתי כחלק ממני, אך איני פונה אליו – הוא "ברור מאליו" אצלי. הדוגמה הכי חזקה לכך היא המשפחה, ובפרט ההורים. ודאי שבמהלך הגדילה וההתבגרות, ההורים הם חלק בלתי נפרד ממני, מהגדרת עצמי, מחיי, מהמקיף אותי. אני לא עומד בפניהם כקיימים כשלעצמם, הם תמיד מתקיימים בתודעתי כבעלי זיקה כלפיי – "אמא", "אבא". אך זה יכול להתקיים גם כלפי אשה איתה אני חי כבר זמן מה, ואף עם חברים טובים.

לא מדובר על יחסים רעים, אלא על יחסים חסרי פנייה, ובמובן זה גם חסרי פנים. הארת הפנים יוצרת התייחסות מחודשת, עמידה ממול; היא הכרה במי שכנגדי כקיים כשלעצמו, ומתוך כך שהוא קיים כשלעצמו הוא גם פלא עבורי, הוא בלתי מושג, כמו החדש. והפלאיות, כמעגל, מעוררת הארת פנים, סקרנות ואהבה.

זו התחדשות שיכולה להיעשות בכל זמן נתון. היא מתעוררת על ידי נתינת הדעת לחידוש היחסים. הזוהר מלמדנו כי כאשר כל הזולת שלי הוא חלק מה'צד' שלי, בחיבור של "אחור באחור", אני בעצם לבד – הפסוק "לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו" עוסק במצב הקדם-נסירתי, בו האדם הוא יחד אך ללא תודעת ההתייחסות, בו הם אחד אך לא "עזר כנגדו".

אני מרגיש שיש תיקון לעשות ביחסינו אל הורינו. ההתייחסות אליהם כ"ברור מאליו" לא מאפשרת הכרת הטוב, והרבה פעמים גם חוסמת את הרגישות אליהם, לתחושותיהם ולרגשותיהם. ואמנם, ילד לא צריך לקרוא להוריו בשמותיהם הפרטיים, ולעולם אינו עומד

כנגדם מתוך התיחסות כאל 'אחרים' באמת – "עובר ירך אמו"; בסופו של דבר בשרנו הוא בשרם ("והיו לבשר אחד" – לפי פירש"י – זה הולד), ובאמת אין לנו יכולת ולא רצון להינסר מהם לגמרי. אבל ברובד המשמעותי יותר, אנו אכן מתנתקים מהורינו, אנו עוזבים אותם ונעשים עצמאיים, מקימים תאים משפחתיים חדשים ומזהים את עצמנו עם תאים אלו. בשל כך, צריך לתת פנים להורים; שלא כנהוג לומר, ש"פנינו אל העתיד", ואז יוצא שפני ההורים אכן אל ילדיהם, אך הילדים מפנים את גבם אליהם, צריך גם להחזיר את פנינו ולהכיר באלה שמהם באנו, אלה שגידלו אותנו וטרחו בנו, להכיר טובה ולהשיב תודה, לראות בעמלם ולכבדם ולאהבם. ואף שהצד היותר עיקרי הוא העזיבה, וההמשכה אל העתיד, מכל מקום אין זה סותר את החזרת הפנים ונתינת התודה, ובעמידת אמת אל מול העבר נקבל עוצמות ושורשיות שימלאו את ההווה שלנו ויישרו את העתיד שלנו. ההכרה בגודל הנתינה של ההורים שלנו לנו, שלעולם לא יכולה להיות מושבת "טובה תחת טובה", תזרזנו להמשיך את הנתינה הזו הלאה, אל העולם ואל העתיד. ובכך יתברך הכל.